
Kaj Munks Erindringer: Foraaret saa sagte kommer

Et stykke journalistik af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

Kaj Munks Erindringer: Foraaret saa sagte kommer

4

Kaj Munks Erindringer: Foraaret saa sagte kommer

Kaj Munks Erindringer: Foraaret saa sagte kommer

Jyllandsposten

4 OKT. 1942

Kaj Munks Erindringer:

Foraaret saa sagte kommer...

Sognepræst Kaj Munk fortsætter i denne Artikel sine Barndomserindringer fra Lolland med en Skildring af sin Skolegang i Vejleby hos Lærer Wested

OPAGER Skole, der stammede helt ned fra Reventlow og Frederik den Sjette, skulde nedlægges og gamle Lærer Larsen flytte ned til et nyopført Skolepalads paa Ryde Høj, som befandt sig nogle forblæste Kilometer fra Opagerskov. Vort Hus laa i yderste Udkant af Landet Sogn. Eet Skridt fra Gaardspladsen ud paa Vejen bragte os ind i et andet Sogn og et andet Herred. Vejleby Skole blev nu langt den nærmeste Skole, og Vejen dertil snoede sig lunt mellem Haver og Pilehegn. Far gik til Vejleby Sogneraad og spurgte, om jeg kunde faa Lov at gaa i Skole der. Svaret lød, at vilde Lærer Wested tillade det, kunde det bevilges, hvis Far anskaffede en Stol og et Bord til mig, saa jeg ikke sled paa Kommunens Ting.

*

Det var Vinter. Jeg laa syg, Skravl som jeg var. Jeg var 9 Aar og i fuld Gang med Digtningen. Alt graat Indpakningspapir fra Brugsen skulde afleveres ved min Sygeseng, hvor det straks blev omsat til klingende Poesi. Lyriske Sange og Salmer. Lærer Wested kom forbi en Dag og kikkede indenfor for at aflægge sin vordende Elev et Besøg. Han kastede et Blik paa Produktionen, og den gode Mand fik Taarer i Øjnene. Han læste:

Foraaret saa sagte kommer.

Nu kan vi vente den glimrende Sommer,

hvor Fuglen bor i sit grønne Hjem.

For os den synger saa smuk en Sang,

ja, synger og kvidrer Dagen lang,

mens Græsset og Blomsterne sagte gror frem.

Jeg var aldrig syg længere ad Gangen, end at jeg blev rask igen. Mor tog mig ved Haanden og fulgte mig anden Gang i Skole. I Vejleby Skole, der var nyopført, stod der 3 Rækker Borde, og foran Kakkellovnen ind imod Væggen stod der et Slags Sybord med en Spisestuestol foran. Det var mit Opholdssted for de kommende 4 Aar. Jeg havde faaet Lov til at være med i denne Verden, men jeg maatte forstaa, at Jeg var noget for mig selv.

Men det gjorde ikke noget; for oppe paa Katederet sad Lærer Wested.

Og han var bare et Menneske.

*

Naar jeg nu tænker tilbage paa min kære Lærer, der sidder ung og sprællevende paa sit gamle Kateder endnu, saa samler alt, hvad han var og blev og kom til at betyde for mig, sig deri, at han var et Menneske. Han var ingen Mellemtung mellem en Gud og en Konge,

han var ikke Embedsmand, han var ikke Læreren. Men han var heller ikke Kammerat og Dusbroder; ikke af Angst for sin Værdighed, men fordi han havde Kald til at tage sig af os, Kald ikke alene paa Papiret, men nok saa meget i Hjertet. Han behandlede os aldrig som Elever, men altid som Mennesker. Det gjaldt ikke for ham om at stoppe Kundskaber i os; men alt det, han holdt af i Livet, vilde han ogsaa gerne have os til at holde af. Hans Undervisning var, som naar det ene Menneske fortæller det andet noget, drøfter med det de Ting, det er optaget af, maaske ogsaa stundom spørger det til Raads.

Jeg betænker mig ikke paa at sige, at hans Undervisning var adlende. Hans Gennemgang af Bibelhistorie eller Danmarkshistorie bestod i en Appel til de ædle Instinkter i os. Hvor havde han dog et varmt Hjerte, og hvor regnede han med, at vi andre maatte være indrettet som han selv! Engang læste han højt for os af »En Soldat fra 64«. Glødende optaget var han naaet til Skildringen af et Stormangreb: Frem, for Satan, frem! Ved at høre vor Lærer bande, brast vi alle i en skraldende Latter. Han standser overrumplet, kastede saa Bogen til Side og saa paa os, paa een Gang saaret og vred: »Det er dog for galt, her læser jeg for jer et Stykke af vort eget Folks Historie, der er helligt ved Ofre af vore egne Blod, og saa sidder I og griner!« Hvor blev vi stille og skamfulde! Det virkede bedre end Torden og Tamp, denne Appel til vor Ære.

Min Hengivenhed for Jesus kan jeg ikke takke ham for; den fyldte hele min lille Person, længe før jeg lærte Wested at kende. Men - ja, han kunde ikke lære min Mund at synge: »I Danmark er jeg født« og »Kong Christian stod« og »Det haver saa nyligen regnet«, for der er ikke Tone skabt i Livet paa mig; men han lærte mit Hjerte at synge dem.

Den gode Lærer skal have to Hjerter, et for Stoffet (et forbasket Ord) og et for Eleverne (lige saa forbasket). Wested havde disse 2. Vi Børn var ikke en forskelsløs Masse for ham; hver af os var en Ener, der havde sin bestemte Maade at skulle tages paa. For mit Vedkommende - der var noget Nimbus af Vidunderbarn om mig; jeg var ikke en Bryder som de andre; jeg sad ved et Bord for mig selv; men disse 3 Ting eksisterede ikke i Westeds Bevidsthed. Den specielle Metode overfor mig maatte være at behandle mig nøjagtigt, som jeg var en af de andre. Kunde han ikke faa Kammeraterne til det, selv skulde han nok lade være at huske paa, jeg var udensogns; mit Helbred spurgte han aldrig til; og det at kunne skrive Vers var ingen særligt udmærkende Færdighed her i Verden. Det kunde ske, at han læste op af mig for de andre. Jeg husker en Stil »Snevej«, den havde jeg skrevet paa Rim. Jeg har Slutningen endnu i mit Hovede:

*Jeg tager min Slæde med et Buk
og kører saa med et Befrielsens Suk
ud mellem de andre Dreng.*

Den foretog han for Klassen, men da han saa et lille Selvtilfredshedens Smil over denne Sukces paa mit Ansigt, skyndte han sig at tilføje: Jeg læser den bare op for jer, fordi den er paa Vers, ikke fordi den paa nogen Maade er bedre end de andre.

*

Det var imidlertid ikke altid let for Wested at gennemføre sit Komediespil. En Mand fra Kramnitze kom aarlig og solgte os et Læs Sand til Gulvene, der endnu ikke var ferniserede

(Aah, hvor var Mors Gulve smukke, de skinnende hvide!). Han fortalte, at Oehlenschläger havde faaet lavet en Bog allerede som Barn. Straks lagde jeg i Vej med en stor Roman. Den skulde handle om en ung Pige fra Landet, der kom ind til den store By og blev udsat for mangehaande Fristelser og lidt efter lidt gik i Hundene. De første halvthundrede Sider forelaa; dem tog jeg med til Wested. Han læste i dem og kaldte mig op til Katederet; meget alvorlig saa han paa mig og sagde: »Se, Kaj, man bliver jo ikke berømt, mens man er 9 Aar.« Jeg indvendte: »Sandmanden siger da, at Oehlenschläger fik en Bog udgivet i den Alder.« »Det har jeg aldrig hørt om. Vent nu heller med det. Du skulde heller ikke skrive saa mange Salmer, Kaj. Hvis du endelig vil skrive Vers, prøv saa ogsaa om andet end Gud og Jesus.« Vi havde da lige læst Henrik og Else. Og næste Dag stillede jeg med et flunkende nyt »Træsnit«, der efter min Mening ikke stak op for Winther. Det blev skam læst højt. Jeg husker endnu Linien:

Han bøjede sig tilbage og hende gav et Kys!

Da skraldede Latteren i Skolestuen, og Læreren gik videre med et smørret Smil.

*

En Sommer havde Drengene fundet paa i Middagsfrikvarteret at bade i en Mergelgrav et Stykke fra Skolen. Det medførte, at vi kom for sent efter Middag; maaske var ogsaa nogle Piger begyndt at indfinde sig som Tilskuere: i hvert Fald blev det forbudt. Hvorefter det fortsattes. Det gik et Par Dage. Saa stod »Dejnii« i Skoledøren med et Spanskrør i Haand, da vi ankom. Et uvant Syn. Et kraftigt Rap til hver en Ryg, der smuttede ind. Hvad skulde jeg usalige stille op? Et Øjeblik tog jeg Vue over Situationen; saa klemte jeg mig indenom mellem Wested og Dørkarmen bag hans Ryg i Stedet for som de andre at gaa foran ham. Men - han vendte sig, vore Øjne mødtes; mine sagde: »Mig slaar du ikke.« Og hans sagde: »Du forstaar nok, Kaj, jeg kan ikke gøre Forskel paa dig og de andre.«

Saa modtog jeg et Trediedels Rap.

Og Tælleapparatet susede videre.

Den Lærer, der slaar Eleven i fuld Forstaaelse med ham, er bedre end den Lærer, der slet ikke slaar. Men forøvrigt har Wested sikkert hint Spanskrør endnu i bedste Behold. Han hører til den Gruppe af Skolefolk, hvor Læreren bliver slidt op længe før Riset.

Det værste var Eksaminerne. Da kom Sognepræsten Bachevold med en Sværm af Skolekommissionsmedlemmer. Vi Børn vidste jo nok, at Præst og Lærer var af hver sin Religion. Og det kunde jo ogsaa ske ved selve Eksamen, at »Den fortabte Søn« blev udlagt saa grundtvigsk, at Sognepræsten maatte til og dreje den nogle Takker over i det indremissionske. Sligt øgede Spændingen. Ydermere var man sendt af Sted hjemmefra i det fine Tøj. Det gav ogsaa Usædvanlighedsfønmelser rundt om i Kroppen. - Det var dejligt, naar Hverdagen atter sænkede sig over Skolen.

Kaj Munk

Vejleby Skole

Lærer Wested i Samtale med Skolebørn